CAMBRIAN PUBLIC SCHOOL

KANKE ROAD, RANCHI

Revision Assignment - 1

Subject: Sanskrit **Class: VII**

1. अधोलिखितम् गद्यांशम् पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत ।(गद्यांश पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दीजिए।)

लज्जितः सः छात्रः एकस्मिन कोणे अतिष्ठत्। अध्यापकः तम् निराशम् बालकम् अपश्यत् अवदच्च त्वम् अशक्तः नामि। वस्तुतः त्वयि आत्मविश्वासस्य सङ्कल्पस्य चाभावः अस्ति। आत्म-विश्वासेन एव विजयः लभ्यते। सः छात्रः सङ्कल्पम् अकरोत् यत् भविष्ये सः कदापि पराजितः न भविष्यति।

I. एकपदेन उत्तरत। (एक पद में उत्तर दीजिए।)

क) लज्जितः छात्रः कुत्र अतिष्ठत्? ख) विजयः केन लभ्यते?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत । (पूर्णवाक्य में उत्तर दीजिए।)

क) छात्रे कस्य अभावः आसीत्? ख) छात्रः किम् सङ्कल्पम् अकरोत्

III. यथानिर्देशम् उत्तरत । (निर्देश के अनुसार उत्तर दीजिए।)

i) 'त्वम् अशक्तः न असि' अत्र किम् कर्तृपदम्?

क) त्वम् ख) अशक्तः ग) असि घ) न

ii) 'आत्मविश्वासेन एव विजयः लभ्यते' अत्र किम् अव्ययपदम्?

क) आत्मविश्वासेन ख) विजयः ग) एव घ) लभ्यते

iii) 'अध्यापकः निराशम् बालकम् अपश्यत्' अत्र किम् विशेषण-पदम्?

क) अध्यापकः ख) निराशम् ग) बालकम् घ) अपश्यत्

iv) 'छात्रः एकस्मिन् कोणे अतिष्ठत्' अत्र किं क्रियापदम्?

क) छात्रः ख) कोणे ग) अतिष्ठत् घ) एकस्मिन्

2. कानिचित् दिवसानि व्यतीतानि। सेवकः शुकस्य पूर्णध्यानेन परिचर्याम् करोति स्म। परम् एकदा दुर्भाग्येण शुकः मृतः। एतत् दृष्ट्वा सः सेवकः शोकेन दुःखितः अभवत् मृत्युदण्डस्य च भयेन भीतः आसीत्। सः चिन्तितवान् यत् कथम् अकबराय शुकस्य मृत्योः सूचना दातव्या ? अकबरस्य सभायाम् नवरत्नानि आसन्। सेवकः सहायतार्थम् बीरबलम् उपगम्य प्राणरक्षायै प्रार्थितवान्।

I. एकपदेन उत्तरत। (एक पद में उत्तर दीजिए।)

i) कः शुकस्य परिचर्याम् करोति स्म? ii) कस्य सभायाम् नवरत्नानि आसन्?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (पूर्णवाक्य में उत्तर दीजिए।)

i) दुःखित सेवकः किम् चिन्तितवान्? ii) सेवकः बीरबलम् किमर्थम् प्रार्थितवान्?

III. यथानिर्देशम् उत्तरत । (निर्देश के अनुसार उत्तर दीजिए।)

i) 'एकदा दुर्भाग्येण शुकः मृतः'- अत्र किम् अव्ययपदम्?

क) एकदा ख) शुकः ग) मृतः घ) दुर्भाग्येण

ii) 'सेवकः भयेन भीतः आसीत्'- अत्र कः कर्ता?

क) भीतः ख) सेवकः ग) भयेन घ) आसीत

3. अधोलिखितम् पद्यांशम् पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत। (पद्यांश को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दीजिए।)

अज्ञानेन कृतं पापं यत्, तत् ज्ञानेन मुच्यते।

ज्ञानेन यत् कृतं पापम्, तदत्र केन मुच्यते ।।

I. एकपदेन उत्तरत। (एक पद में उत्तर दीजिए।)

i) अज्ञानेन किं कृतम्? ii) अज्ञानेन कृतं पापं कथं मुच्यते?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (पूर्णवाक्य में उत्तर दीजिए।)

i) अज्ञानेन कृतं पापं केन मुच्यते?

III. यथानिर्देशम् उत्तरत। (निर्देश के अनुसार उत्तर दीजिए।)

i) 'अज्ञानेन' इति पदे का विभक्तिः अस्ति?

क) प्रथमा ख) द्वितीया ग) तृतीया घ) चतुर्थी

ii) 'पापम्' इति पदस्य विलोमपदं किम्?

क) दुःखम् ख) पुण्यम् ग) अज्ञानम् घ) ज्ञानम्

iii) 'मुच्यते' इति पदस्य अर्थः कः?

क) बन्ध्यते ख) मुक्तः भवति ग) पठति घ) गच्छति

4. **अद्भिः गात्राणि शुध्यन्ति, मनः सत्येन शुध्यति ।**

विद्या-तपोभ्याम् भूतात्मा, बुद्धिः ज्ञानेन शुध्यति ।।

I. एकपदेन उत्तरत। (एक पद में उत्तर दीजिए।)

i) अद्भिः कानि शुध्यन्ति? ii) बुद्धिः केन शुध्यति?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (पूर्णवाक्य में उत्तर दीजिए।)

i) भूतात्मा कथम् शुध्यति?

III. यथानिर्देशम् उत्तरत। (निर्देश के अनुसार उत्तर दीजिए।)

i) 'मनः सत्येन शुध्यति' - अत्र किम् क्रियापदम्?

क) मनः ख) शुध्यति ग) सत्येन घ) सत्ये

ii) 'अद्भिः' पदस्य अर्थः अस्ति-

क) जलैः ख) अन्नैः ग) फलैः घ) पदस्य

5. रेखांकित-पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत ।(रेखांकित पदों के आधार पर प्रश्ननिर्माण कीजिए)

i) अकबरः शुकम् **<u>सेवकाय</u>** दत्त्वा अवदत्।

ii) **<u>वृक्षस्य</u>** उपरि वानरः तिष्ठति।

iii) व्यापारी **<u>शुकानां</u>** व्यापारं करोति स्म।

iv) **<u>छात्राः</u>** यथादिष्टं कुर्वन्ति।

v) सेवकः **<u>शुकस्य</u>** पूर्णध्यानेन परिचर्या करोति स्म।

vi) **<u>सरोवरे</u>** कमलानि विकसन्ति।

vii) अकबरस्य **<u>सभायां</u>** नवरत्नानि आसन्।

viii) **<u>विद्या</u>** विशुद्धिहेतुः भवति।

ix) **<u>भोजनेन</u>** शक्तिः प्राप्यते।

x) मह्यम् **<u>कमलानि</u>** रोचन्ते।

xi) मन्दः मन्दः **<u>समीरः</u>** वहति।

xii) अहम् **<u>ज्वरेण</u>** पीडितः आसम्।

xiii) बालः **<u>अम्बया</u>** सह आगच्छत्।

xiv) **<u>बाल्यकाले</u>** एव भवन्तः स्थातुम् असमर्थाः सन्ति।

xv) सः तु **<u>कन्दुकेन</u>** खेलति।

6. अधोलिखितम् पद्यांशम् पठित्वा अन्वयम् उचितपदैः पूरयत ।(अधोलिखित पद्यांश पढ़कर अन्वय उचित पदों से पूरा कीजिए।)

अद्भिः गात्राणि शुध्यन्ति, मनः सत्येन शुध्यति ।

विद्या-तपोभ्याम् भूतात्मा, बुद्धिः ज्ञानेन शुध्यति ।।

अन्वयः - 1 .... अद्भिः शुध्यन्ति, मनः सत्येन 2 .... भूतात्मा 3 .... तपोभ्याम् (शुध्यति), बुद्धिः 4 .... शुध्यति ।

मंजूषा– ज्ञानेन, विद्या , शुध्यति , गात्राणि

अज्ञानेन कृतं पापं यत् तत् ज्ञानेन मुच्यते।

ज्ञानेन यत् कृतं पापम्, तदत्र केन मुच्यते ।।

अन्वयः - यत् .1 .... अज्ञानेन कृतम्. 2 .... ज्ञानेन मुच्यते। अत्र यत् पापम्. 3 .... कृतम् तत्.. 4 .... मुच्यते।

मंजूषा- (तत् ,पापं, ज्ञानेन , केन)

7. निम्नलिखित धातुरूप और शब्दरूप लिखकर याद कीजिए।

- शब्दरुपाणि -बालक,फल,लता ,नदी, साधु ,अस्मद्
- धातुरुपाणि- अस् , पठ् , गम्,लिख्,रक्ष्,अस् (लट् , लृट् लकारयोः)

****